

Cuprins

TITLUL I. TEORIA DREPTULUI CONSTITUȚIONAL	1
Capitolul I. Noțiuni generale despre drept	1
<i>Secțiunea 1. Conceptul de „drept”</i>	<i>1</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Originea și dimensiunea istorică a dreptului. Drept, religie, morală</i>	<i>3</i>
<i>Secțiunea a 3-a. Factorii de configurare a dreptului</i>	<i>6</i>
<i>Secțiunea a 4-a. Tipologia dreptului</i>	<i>7</i>
§1. Mari sisteme de drept	7
1.1. Familia juridică de tradiție romanică	8
1.2. Familia de drept anglo-saxon	10
1.3. Dreptul religios și sistemele dualiste	12
§2. Dreptul Uniunii Europene	13
<i>Secțiunea a 5-a. Dreptul și statul</i>	<i>17</i>
§1. Noțiunea de „stat”	17
§2. Elementele Statului	19
§3. Puterea de stat	20
3.1. Caracterile puterii de stat	20
3.2. Separația puterilor în stat	21
Capitolul al II-lea. Sistemul dreptului: normele juridice, instituțiile juridice și ramurile de drept. Dreptul constituțional ca ramură a dreptului public	23
<i>Secțiunea 1. Normele juridice</i>	<i>23</i>
§1. Definiția normelor juridice	23
§2. Elementele de structură ale normei juridice	24
2.1. Structura internă	24
2.2. Structura externă sau tehnico-legislativă	25
<i>Secțiunea a 2-a. Instituțiile juridice și ramurile de drept</i>	<i>25</i>
§1. Instituțiile juridice	25
§2. Ramurile de drept	25
§3. Diviziunea dreptului în drept public și drept privat	26

<i>Secțiunea a 3-a. Dreptul constituțional ca ramură a dreptului public</i>	27
§1. Definiția dreptului constituțional	27
§2. Obiectul dreptului constituțional	28
§3. Specificul normelor de drept constituțional	29
§4. Locul dreptului constituțional în cadrul sistemului dreptului	29
§5. Evoluții ale dreptului constituțional	30
Capitolul al III-lea. Raporturile juridice de drept constituțional și izvoarele dreptului constituțional	32
<i>Secțiunea 1. Raporturile juridice de drept constituțional</i>	32
§1. Noțiuni și specific	32
§2. Subiectele raporturilor juridice de drept constituțional	33
§3. Conținutul și obiectul raporturilor juridice de drept constituțional	35
<i>Secțiunea a 2-a. Izvoarele dreptului constituțional</i>	36
§1. Noțiuni generale	36
§2. Actul normativ	37
2.1. Caracterizare generală	37
2.2. Legea	38
2.3. Decretul-lege	41
2.4. Hotărârile Parlamentului	42
2.5. Ordonanțele guvernamentale	44
2.6. Decretul	47
§3. Actele normative internaționale: izvoare ale dreptului constituțional român	48
3.1. Aspecte comune	48
3.2. Norma constituțională – cadru	49
3.3. Tratatul internațional în materia drepturilor omului	50
3.4. Actele Uniunii Europene	51
§4. Obiceiul (cutuma)	61
§5. Jurisprudența	61
5.1. Considerații generale	61
5.2. Jurisprudența Curții Constituționale ca izvor de drept	65
TITLUL II. TEORIA CONSTITUȚIEI	69
Capitolul I. Constituție și constituționalism. Supremația Constituției	69
<i>Secțiunea 1. Noțiuni generale despre Constituție</i>	69
§1. Apariția Constituției	69

§2. Constituții cutumiare și constituții scrise _____	71
§3. Conținutul normativ al Constituției _____	74
§4. Definiția și caracterele juridice ale Constituției _____	75
§5. Funcțiile Constituției _____	76
§6. Conceptul de constituționalism _____	77
<i>Secțiunea a 2-a. Supremația Constituției _____</i>	<i>78</i>
§1. Noțiunea de supremație a Constituției _____	78
§2. Consecințe și garanții ale supremației Constituției _____	79
Capitolul al II-lea. Adoptarea, modificarea, suspendarea și abrogarea	
Constituției _____	80
<i>Secțiunea 1. Adoptarea Constituției _____</i>	<i>80</i>
§1. Considerații introductive _____	80
§2. Inițiativa constituțională _____	80
§3. Procedura de adoptare a Constituției _____	81
<i>Secțiunea a 2-a. Revizuirea Constituției _____</i>	<i>83</i>
§1. Caracterizare generală. Constituții rigide sau flexibile _____	83
§2. Reglementarea procedurii de revizuire a Constituției	
României din 1991 _____	86
2.1. Inițiativa de revizuire a Constituției _____	86
2.2. Adoptarea și aprobarea legii de revizuire _____	87
2.3. Dispoziții ale Constituției declarate nerevizuibile.	
Limitele revizuirii _____	88
2.4. Rolul Curții Constituționale în procesul de revizuire a	
Constituției _____	88
<i>Secțiunea a 3-a. Suspendarea și abrogarea Constituției _____</i>	<i>89</i>
<i>Secțiunea a 4-a. Aplicarea directă a Constituției _____</i>	<i>89</i>
Capitolul al III-lea. Controlul constituționalității legilor _____	92
<i>Secțiunea 1. Noțiunea de control de constituționalitate. Fundamentare</i>	
<i> științifică _____</i>	<i>92</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Apariția controlului constituționalității legilor _____</i>	<i>93</i>
<i>Secțiunea a 3-a. Modele de control de constituționalitate _____</i>	<i>97</i>
§1. Aspecte generale _____	97
§2. Modelul american _____	98
§3. Modelul european _____	99
§4. Evoluții ale controlului de constituționalitate _____	100
<i>Secțiunea a 4-a. Clasificări ale controlului de constituționalitate _____</i>	<i>103</i>

<i>Secțiunea a 5-a. Controlul constituționalității legilor în România</i>	104
§1. Istoric	104
§2. Controlul de constituționalitate potrivit Constituției din 1991, revizuită în anul 2003. Scurtă prezentare	109
2.1. Autoritatea competentă	109
2.2. Atribuțiile Curții Constituționale	110
2.3. Actele Curții Constituționale și efectele acestora	112
<i>Secțiunea a 6-a. Funcțiile controlului de constituționalitate</i>	118
<i>Secțiunea a 7-a. Constituționalizarea dreptului</i>	119
Capitolul al IV-lea. Dezvoltarea constituțională a României	121
<i>Secțiunea 1. Perioada anterioară Constituției din 1991</i>	121
§1. Considerații generale	121
§2. Constituțiile române și acte cu valoare constituțională	122
2.1. Statutul dezvoltator al Convenției de la Paris	122
2.2. Constituția de la 1866	123
2.3. Constituția din 1923	125
2.4. Constituția din 1938	127
2.5. Perioada 1940-1947	129
2.6. Constituția din 1948	131
2.7. Constituția din 1952	132
2.8. Constituția din 1965	134
2.9. Perioada 1989-1991	135
<i>Secțiunea a 2-a. Constituția din 1991, revizuită în anul 2003</i>	136
§1. Aspecte generale	136
§2. Adoptarea Constituției din 1991	137
§3. Revizuirea Constituției în anul 2003	141
§4. Alte inițiative de revizuire a Constituției României	146
TITLUL III. STATUTUL CONSTITUȚIONAL AL OMULUI ȘI CETĂȚEANULUI	165
Capitolul I. Cetățenia	165
<i>Secțiunea 1. Definiție și natură juridică</i>	165
§1. Noțiunea de cetățenie	165
§2. Natura juridică a cetățeniei	166
<i>Secțiunea a 2-a. Regimul juridic al cetățeniei române</i>	166
§1. Sediul materiei	166
§2. Principiile cetățeniei române	166

§3. Dobândirea cetățeniei române _____	168
3.1. Modurile de dobândire a cetățeniei române _____	168
3.2. Dobândirea cetățeniei române prin naștere _____	169
3.3. Dobândirea cetățeniei române prin adopție _____	169
3.4. Dobândirea (acordarea) cetățeniei române la cerere _____	170
3.5. Redobândirea cetățeniei române _____	172
3.6. Cetățenia de onoare _____	172
3.7. Procedura de acordare/redobândire a cetățeniei române _____	173
§4. Pierderea cetățeniei române _____	176
4.1. Modurile de pierdere a cetățeniei române _____	176
4.2. Retragera cetățeniei române _____	176
4.3. Aprobarea renunțării la cetățenia română _____	177
4.4. Alte cazuri de pierdere a cetățeniei române _____	177
4.5. Procedura aprobării renunțării la cetățenia română _____	178
4.6. Procedura retragerii cetățeniei române _____	178
§5. Dovada cetățeniei _____	179
§6. Străinii și apatrizii _____	180
<i>Secțiunea a 3-a. Reglementarea juridică a cetățeniei europene _____</i>	<i>180</i>

Capitolul al II-lea. Drepturi și libertăți fundamentale. Caracterizare

generală și dispoziții comune în materie _____	182
<i>Secțiunea 1. Scurt istoric _____</i>	<i>182</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Noțiunea și natura juridică a drepturilor și libertăților fundamentale _____</i>	<i>184</i>
<i>Secțiunea a 3-a. Pluralismul legal în materia drepturilor și libertăților fundamentale _____</i>	<i>185</i>
§1. Precizări terminologice. Tendințe actuale _____	185
§2. Sistemul european de protecție a drepturilor fundamentale _____	186
§3. Sistemul constituțional român de protecție a drepturilor fundamentale. Scurt istoric _____	189
<i>Secțiunea a 4-a. Clasificarea drepturilor și libertăților fundamentale _____</i>	<i>191</i>
<i>Secțiunea a 5-a. Principii privitoare la drepturile și libertățile fundamentale _____</i>	<i>193</i>
§1. Aspecte generale _____	193
§2. Universalitatea _____	195
2.1. Reglementare _____	195
2.2. Conținut _____	196

§3. Neretroactivitatea legii _____	196
3.1. Reglementare _____	196
3.2. Conținut _____	197
§4. Egalitatea în drepturi _____	201
4.1. Reglementare _____	201
4.2. Conținut _____	201
4.3. Ocuparea funcțiilor și demnităților publice _____	203
§5. Accesul liber la justiție _____	204
5.1. Reglementare _____	204
5.2. Conținut _____	206
§6. Caracterul de excepție al restrângerii exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți _____	211
6.1. Reglementare _____	211
6.2. Conținut _____	212
§7. Principiul securității juridice _____	213
7.1. Reglementare _____	213
7.2. Conținut _____	214
<i>Secțiunea a 6-a. Norme de principiu referitoare la protecția juridică a cetățenilor români în străinătate, a cetățenilor străini și apatrizilor în România, extrădare și expulzare _____</i>	<i>223</i>
§1. Protecția cetățenilor români în străinătate și obligațiile lor _____	223
1.1. Reglementare _____	223
1.2. Conținut _____	223
§2. Cetățenii străini și apatrizii se bucură în România de protecție juridică _____	223
2.1. Reglementare _____	223
2.2. Conținut _____	224
§3. Regulile referitoare la extrădarea sau expulzarea din România _____	224
3.1. Reglementare _____	224
3.2. Conținut _____	225
Capitolul al III-lea. Drepturile inviolabilității _____	227
<i>Secțiunea 1. Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică _____</i>	<i>227</i>
§1. Reglementare _____	227
§2. Conținut _____	228
<i>Secțiunea a 2-a. Libertatea individuală _____</i>	<i>230</i>
§1. Reglementare _____	230
§2. Conținut _____	232

<i>Secțiunea a 3-a. Dreptul la apărare</i>	234
§1. Reglementare	234
§2. Conținut	234
<i>Secțiunea a 4-a. Dreptul la liberă circulație</i>	235
§1. Reglementare	235
§2. Conținut	235
<i>Secțiunea a 5-a. Dreptul la viață intimă, familială și privată</i>	237
§1. Reglementare	237
§2. Conținut	238
<i>Secțiunea a 6-a. Inviolabilitatea domiciliului</i>	240
§1. Reglementare	240
§2. Conținut	240

Capitolul al IV-lea. Drepturile și libertățile sociale, economice și culturale

și culturale	242
<i>Secțiunea 1. Dreptul la învățătură</i>	242
§1. Reglementare	242
§2. Conținut	243
<i>Secțiunea a 2-a. Accesul la cultură</i>	245
§1. Reglementare	245
§2. Conținut	245
<i>Secțiunea a 3-a. Dreptul la ocrotirea sănătății</i>	246
§1. Reglementare	246
§2. Conținut	246
<i>Secțiunea a 4-a. Dreptul la un mediu sănătos</i>	248
§1. Reglementare	248
§2. Conținut	248
<i>Secțiunea a 5-a. Dreptul la muncă, protecția socială a muncii și interzicerea muncii forțate</i>	249
§1. Reglementare	249
§2. Conținut	250
<i>Secțiunea a 6-a. Dreptul la grevă</i>	253
§1. Reglementare	253
§2. Conținut	254
<i>Secțiunea a 7-a. Dreptul de proprietate privată și dreptul la moștenire</i>	255
§1. Reglementare	255
§2. Conținut	256

<i>Secțiunea a 8-a. Libertatea economică</i>	263
§1. Reglementare	263
§2. Conținut	263
<i>Secțiunea a 9-a. Dreptul la un nivel de trai decent</i>	264
§1. Reglementare	264
§2. Conținut	265
<i>Secțiunea a 10-a. Dreptul la căsătorie</i>	267
§1. Reglementare	267
§2. Conținut	268
<i>Secțiunea a 11-a. Protecția copiilor și a tinerilor</i>	269
§1. Reglementare	269
§2. Conținut	270
<i>Secțiunea a 12-a. Protecția persoanelor cu handicap</i>	272
§1. Reglementare	272
§2. Conținut	272

**Capitolul al V-lea. Drepturile și libertățile social-politice, drepturile
exclusiv politice și drepturile garanții** **274**

<i>Secțiunea 1. Drepturile și libertățile social-politice</i>	274
§1. Secretul corespondenței	274
1.1. Reglementare	274
1.2. Conținut	274
§2. Libertatea conștiinței	276
2.1. Reglementare	276
2.2. Conținut	277
§3. Libertatea de exprimare	280
3.1. Reglementare	280
3.2. Conținut	281
§4. Dreptul la informație	283
4.1. Reglementare	283
4.2. Conținut	283
§5. Libertatea întrunirilor	285
5.1. Reglementare	285
5.2. Conținut	286
§6. Dreptul de asociere	287
6.1. Reglementare	287
6.2. Conținut	287

<i>Secțiunea a 2-a. Drepturile exclusiv politice</i>	289
§1. Dreptul de vot	289
1.1. Reglementare	289
1.2. Conținut	289
§2. Dreptul de a fi ales	292
2.1. Reglementare	292
2.2. Conținut	293
§3. Dreptul de a fi ales în Parlamentul European	294
3.1. Reglementare	294
3.2. Conținut	294
<i>Secțiunea a 3-a. Drepturile garanții</i>	295
§1. Dreptul de petiționare	295
1.1. Reglementare	295
1.2. Conținut	295
§2. Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică	296
2.1. Reglementare	296
2.2. Conținut	297
Capitolul al VI-lea. Îndatoririle fundamentale ale cetățenilor	298
<i>Secțiunea 1. Noțiune și reglementare</i>	298
<i>Secțiunea a 2-a. Scurtă caracterizare a îndatoririlor fundamentale consacrate în Constituția României</i>	299
§1. Respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor țării	299
§2. Îndatorirea de fidelitate față de țară	299
§3. Îndatorirea de apărare a țării	300
§4. Îndatorirea de a contribui, prin impozite și taxe, la cheltuielile publice	301
§5. Îndatorirea de exercitare cu bună-credință a drepturilor și libertăților și de respectare a drepturilor și libertăților celorlalți	301
Capitolul al VII-lea. Garanții de ordin instituțional pentru realizarea drepturilor fundamentale	303
<i>Secțiunea 1. Avocatul Poporului</i>	303
§1. Scurtă prezentare a instituției	303
§2. Reglementarea instituției Avocatului Poporului în România	304
2.1. Numire și statut	304
2.2. Atribuții	305

2.3. Funcționare. Soluționarea petițiilor _____	306
2.4. Accesul direct la justiția constituțională ca modalitate de realizare a rolului constituțional al Avocatului Poporului ____	308
<i>Secțiunea a 2-a. Instanțele judecătorești, instanțele de jurisdicție constituțională și instanțele internaționale _____</i>	<i>310</i>
§1. Considerații generale _____	310
§2. Dialogul între instanțele de jurisdicție constituțională _____	311
§3. Dialogul instanțelor naționale cu Curtea Europeană a Drepturilor Omului și Curtea de Justiție a Uniunii Europene _____	314
3.1. Curtea Europeană a Drepturilor Omului _____	314
3.2. Curtea de Justiție a Uniunii Europene _____	317
3.3. Concretizări ale dialogului judiciar _____	318
3.4. Concluzii _____	322
Bibliografie _____	325